

PASIŪLYMAI ENERGETIKOS SRITYJE

1. Dėl sinchronizacijos su ES tinklais

Siūlome suderinti su pramonės atstovais Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 20, 67, 68, 71 ir 72 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto, užregistruoto 2019-03-18, nuostatas. Pirminiame šio teisės akto derinimo etape buvo derinami 71 ir 72 str., tačiau Elektros energetikos įstatymo projekto, registruoto š. m. kovo 18 d., redakcijoje keičiama 20,67,68,71,72 str. Toks šio teisės akto pakeitimas yra vadintinas esminiu, todėl derinimas turėjo vykti iš naujo. LPK nariams nepriimtina nuostata, kuria siūloma 20MW ar didesnės galios gamintojams nustatyti pareigą informuoti operatorių apie laikiną ar visišką gamybos stabdymą ne vėliau kaip prieš 36 mėn. ir būtina gauti operatoriaus sutikimą. Vadinasi, net įmonės įrenginių remontas negalimas be AB „Litgrid“ sutikimo, gauto prieš 36 mėn. Kita, mūsų vertinimu, ydinga nuostata yra siūlymas izoliuoto darbo bandymą susieti su rezervų rinka. Tai prieštarauja teisės aktams, kuriais įtvirtinta, kad izoliuotas darbas yra avarijų prevencijos ir likvidavimo priemonė, o ne rezervo paslauga. Tai yra atskiros sisteminės paslaugos ir jas teikia skirtingi teikėjai. Tretinio rezervo paslaugai yra skelbiami aukcionai, kainas nustato rinka, taip turėtų ir išlikti. Tuo tarpu izoliuotam bandymui, kadangi tai yra vienkartinė, trumpalaikė paslauga, kainos turi būti sureguliuotos visiems paslaugos teikėjams iš karto, tačiau rezervų rinkos neturėtų būti atrama. Taip pat nepritariame projekto nuostatai, kuria atsiribojama nuo nuostolių atlyginimo, jei jie patiriami dėl nenumatytų ir nekontroliuojamų atvejų. Tokiu atveju kyla klausimas, kam yra skirtas pasirengimas izoliuoto darbo bandymui? Jei numatomi galimi trukdymai iš Baltarusijos ir Rusijos, tai vadintina numatytomis aplinkybėmis, tad joms ir reikėtų ruoštis. Visgi atsakomybė už sistemos veiklą tenka PSO. Pagal Elektros tinklų naudojimo taisykles PSO pareiga yra numatyti izoliuotą sistemos darbą, kaip priemonę išvengti avarijų (46.1.5 p.). Izoliuotas darbas turėtų padėti išvengti avarijų arba jas likviduoti, tačiau neturėtų būti nuostolių priežastimi, kaip tai surašyta įstatymo projekte. Kita nerimą keliantis aspektas yra tai, kad iki šiol nėra aiškūs sinchronizacijos projekto finansavimo šaltiniai ir metodai.

2. Dėl elektros energijos kokybės

Siūlome užtikrinti elektros kokybę tiek skirstomajame, tiek perdavimo tinkle. Problema dėl elektros energijos tiekimo trikdžių žinoma seniai, institucijoms esame pateikę reikiamą informaciją, tačiau sprendimai iki šiol nėra priimti. Įmonės patiria nuostolius kasdien, draudimas atsisako drausti tokius atvejus.

3. Dėl VIAP

Siūlome keisti VIAP nustatymo principus, užtikrinant aiškumą ir skaidrumą, netaikyti VIAP už nuosavos gamybos elektros energiją. Šiuo metu vartotojo ir gamintojo VIAP mokesčio dydis yra nepagrįstai ir neteisėtai didelis, kadangi poįstatyminiais aktais yra neteisėtai išplėstas VIAP paramą gaunančių subjektų ratas; nesilaikoma Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 107 straipsnio reikalavimų dėl valstybės pagalbos, kuriai taikomas bendras draudimo principas, t. y. pagalba negali būti teikiama, išskyrus atvejus, kai tokia pagalba buvo iš anksto suderinta su Europos Komisija, ir SESV 108 straipsnio 3 dalies reikalavimo valstybei narei su Europos Komisija iš anksto suderinti valstybės pagalbos teikimą subjektams. Šiuo metu su EK suderinta tik ta VIAP dalis, kuria finansuojama elektros gamyba iš atsinaujinančių išteklių, tačiau istoriškai ši dalis sudaro tik apie 40 % bendro VIAP biudžeto.

4. Dėl energetikos darbuotojų kvalifikacijos ir atestavimo

Siūlome peržiūrėti numatomus pasikeitimus energetikos darbuotojų kvalifikacijos ir atestavimo tvarkoje. 2018 m. birželio 30 d. Energetikos įstatymo pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1455 nuostatomis

bei atitinkamu Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymo "Dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2012 m. lapkričio 7 d. įsakymo Nr. 1-220 „Dėl Energetikos objektus, įrenginius statančių ir eksploatuojančių darbuotojų atestavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimu pakeisti energetikos darbuotojams taikomi kvalifikacijos reikalavimai darys tiesioginę įtaką daugybei patyrusių energetikos darbuotojų, dirbančių Lietuvos pramonės įmonėse, kurie negalės būti atestuoti kaip energetikos darbuotojai. Pavyzdžiui, tam, kad inžinerinių kategorijų darbuotojai galėtų būti atestuojami, jie privalės turėti atitinkamos krypties aukštąjį išsilavinimą. Tiems darbuotojams, kurie šiuo metu turi kitos krypties išsilavinimą, bus privalu įgyti inžinerinės krypties išsilavinimą. Tokiu būdu yra apribojamos patyrusių specialistų galimybės eksploatuoti energetikos įrenginius, bei darbuotojams ir energetikos įmonėms tinkamai pasiruošti pakeitimų įgyvendinimui. Lietuvos pramonės įmonės susiduria su patyrusių darbuotojų stoka ir susidurs su dar didesne nei iki šiol kvalifikuotų darbuotojų stoka, kai nebegalės atestuoti dalies esamų darbuotojų. Taip pat siūlome koreguoti Lietuvos Respublikos energetikos ministro įsakymo „Dėl energetikos objektus, įrenginius įrengiančių ir eksploatuojančių darbuotojų atestavimo tvarkos aprašo ir vieningos energetikos darbuotojų sertifikavimo schemas patvirtinimo“ projektą, numatant galimybę ir toliau periodiškai atestuotis inžinerinių kategorijų energetikos darbuotojams, jeigu jie buvo atestuoti iki 2020m. liepos 1 d. ir turi ne žemesnį kaip techninį specialųjį vidurinį išsilavinimą (politechnikumo ar technikumų baigimo diplomas išduotas iki 1995 m.) arba aukštesniojo mokslo atitinkamos techninės (energetikos, technologijos mokslų, statybos, inžinerijos) srities išsilavinimą (aukštesniojo mokslo baigimo diplomas išduotas iki 2000 m.).

Taip pat siūlome palikti dabartinės redakcijos Energetikos objektus, įrenginius įrengiančių ir eksploatuojančių darbuotojų atestavimo tvarkos aprašo 4 priedo 1 punktą, tokiu būdu paliekant teisę inžinerinį personalą atestuoti „energetikos įmonei“, nekeičiant į pareigą inžinieriams atestuotis sertifikavimo įstaigoje. Centralizuotas atestavimasis sertifikavimo įstaigoje nesukurs pridėtinės vertės, o tik padidins išlaidas atestacijai vienai naftos perdirbimo įmonei, kurioje yra susikonglomeravusi visa ekspertinė kompetencija, visi perdirbimo įrenginiai ir visi juos eksploatuojantys darbuotojai. Būtent, dėl tokios specifinės situacijos naftos perdirbimo sektoriuje, taikyti vieningą sertifikavimo schemą šiam sektoriui nėra optimalu.

5. Dėl neapibrėžtumų energetikos sektoriuje

Atkreipiame dėmesį, kad pastaruoju metu daugeliu esminių klausimų energetikos sektoriuje jaučiama aiškumo stoka, kuri lemia nepageidaujamą neapibrėžtumą ir apsunkina sprendimų priėmimus įmonėms. Vienas tokių pavyzdžių yra elektros tretinių rezervų rinka. Kasmet nežinoma, ar bus skelbiamas aukcionas, neatsižvelgiant į tai, kad aukcionai leido kainas sumažinti kelis kartus, lyginant su ankstesnėmis. Taip pat nėra atsakymo, ar elektros rezervų rinka taps regionine, ar išliks nacionaline. Miglotos ir termofikacinių elektrinių perspektyvos bei dujų rinkos kūrimas, paskirstant infrastruktūros išlaikymo kaštus mažėjančiam vartotojų skaičiui.

PASIŪLYMAI MOKESTINĖS VERSLO APLINKOS GERINIMUI

1. Dėl gražintinos iš biudžeto PVM sumos įskaitymo ir gražinimo terminų

Siūlome koreguoti PVM įstatymą, kad nebūtų ribojama įmonių veikla, susidariusi dėl supirkimo ir pardavimo laikotarpių skirtumų. Toliau pateikiamas problemą iliustruojantis pavyzdys grūdinių kultūrų supirkimo srityje.

Įmonės ne visais mėnesiais turi sąlyginę 21 procento PVM sumą, apskaičiuotą nuo to mokestinio laikotarpio PVM deklaracijoje deklaruotos apmokestinamosios vertės prekių, kurioms pritaikytas 0 procentų PVM tarifas (PVM įstatymo 91 straipsnio 2 dalies 1 punktą). Visiems žemės ūkio produkcijos supirkėjams ypatingas yra rugpjūčio mėnuo, kuomet superkama didžioji dalis derliaus. Tą mėnesį paprastai eksportuojama iš Lietuvos daugiausiai keletas laivų. Tokiu būdu visi grūdų supirkėjai neturi sąlyginio PVM tą mėnesį, kai gražintinas PVM yra didžiausias.

Siūlome PVM įstatymo 91 straipsnio 3 dalį formuluoti sekančiai: „3. Pagal šio straipsnio 1 ir 2 dalies 1, 2 ir 3 punktų nuostatas neįskaityta ir negražinta susidariusio PVM skirtumo suma PVM mokėtojui gali būti gražinta sekančiais mėnesiais susidarius sąlyginio PVM, pagal kurį buvo negražintas PVM, pertekliui, tačiau tik tuo atveju, jeigu asmuo buvo įregistruotas PVM mokėtoju ne vėliau kaip prieš 3 mėnesius iki to mėnesio pabaigos.“

2. Dėl Apsidraudimo priemonių (veiksmingų ir neveiksmingų) pelno ir nuostolio apmokestinimo taisyklių

Siūlome peržiūrėti Lietuvoje taikomas Apsidraudimo priemonių (veiksmingų ir neveiksmingų) apmokestinimo taisykles, jas priartinant kitų ES šalių praktikai, bei tobulinti Pelno mokesčio įstatymą dėl žemiau išdėstytos probleminės situacijos.

Vykdamt prekybą (pavyzdžiui, grūdais) plačiai naudojamos apsidraudimo priemonės – tiek veiksmingos, tiek neveiksmingos, tai yra neatsiejama pagrindinės veiklos dalis. Labai dažnai apsidraudimo sandoriai tampa neveiksmingi dėl kainų svyravimo. Apsidraudimo priemonių (veiksmingų ir neveiksmingų) pelno ir nuostolio apmokestinimo taisyklės Lietuvoje yra labai griežtos palyginus su kitomis ES šalimis.

Lietuvoje neveiksmingų apsidraudimo priemonių nuostolis priskiriamas finansinės veiklos nuostoliui ir gali būti dengiamas tik su finansinės veiklos pelnu. Taikomas griežtas 5 metų senaties terminas. Tuo tarpu, pavyzdžiui, Vokietijoje ir Prancūzijoje senaties terminas arba visai netaikomas, arba tokiu nuostoliu galima mažinti ir veiklos pelną.

Taip pat paskelbtas Pelno mokesčio įstatymo komentaras šiuo klausimu yra per trumpas ir neaiškus, dėl to įmonės, turinčios patvirtintą išvestinių priemonių politiką, sumažinus apmokestinamąjį pelną veiksmingų apsidraudimo sandorių nuostoliu, turi mokestinio ginčo su VMI riziką.

3. Dėl 0 procentų pelno mokesčio tarifo reinvestuojamam pelnui

Siūlome LR Pelno mokesčio įstatyme Nr. IX-675 įtvirtinti 0 proc. tarifą reinvestuojamam pelnui, tokiu būdu skatinant įmones investuoti į modernias technologijas.

Atlikus šiuos pakeitimus, būtų galima tikėtis aukštesnio šalies technologijų lygio, didesnio konkurencingumo ir daugiau tiesioginių investicijų. Neriboti lengvatos dydžio atžvilgiu, praplėsti tinkamų turto grupių sąrašą, leisti naudotis lengvata ir tais atvejais, kai įsigijamas Lietuvos rinkai inovatyvus turtas, nors jis ir nėra naujas. Suvienodinti investicinio projekto pripažinimo kriterijus transporto priemonėms ir nekilnojamam bei kilnojamam turtui.

4. Siūlome keisti atitinkamą mokesčių reglamentavimą, įteisinant fizinio asmens galimybę susigrąžinti iš biudžeto dalį sumokėto PVM už statybos darbus, kai šiuos darbus fizinis asmuo užsako iš juridinio asmens.

Tokiu būdu būtų skatinama statybos paslaugas įsigyti iš legaliai veikiančių ūkio subjektų, tai padėtų mažinti „šešėlinę“ ekonomiką statybos sektoriuje ir didintų valstybės biudžeto pajamas (daugiau žr. Žemiau „Dėl ydingai sureglamentuotos fizinio asmens vykdomos individualios statybos veiklos“).

5. Dėl PVM tarifo maisto produktams

Siūlome taikyti 5 proc. PVM tarifą šioms būtiniausių maisto produktų grupėms: pieno produktams; grūdų produktams – miltams, kruopoms, makaronams bei dribsniams; mėsei ir jos gaminiams.

Šiuo metu 24 ES šalys taiko sumažintą PVM tarifą tam tikriems maisto produktams, o kelios iš jų net 0 proc. Nors perdirbimo grandyje PVM mažinimas jokios įtakos neturi (kadangi derantis su prekybos tinklais kaina nustatoma be PVM, o eksportuojama produkcija PVM neapmokestinama), vartojimo grandyje PVM sumažinimas leistų sumažinti galutines produkcijos kainas. Tai reiškia, kad vartotojai galėtų daugiau pirkti kitų mažiau būtinų prekių ar paslaugų, o prarastas pajamas į biudžetą atneštų didesnis vartojimas. Tokiu būdu būtų išeliminuos ir neapskaitytas tam tikrų maisto produktų pardavimas turguose. Pavyzdžiui, kaip parodė FNTT atliktas tyrimas, turguje deklaruojama tik 1/3 mėsos pardavimų, kurie gali sudaryti apie 240 mln eur. Vien oficialios statistikos duomenimis, apie 28 proc. Lietuvoje suvartojamos paukštienos yra lenkiška. Žinant, kad pietvakarių Lietuvos gyventojai apsiperka Lenkijoje bei nustatomi atvejai, kai prekiaujama ar perdirbama nelegaliai įvežta neapskaityta paukštiena, šie skaičiai yra žymiai didesni. Priartinus PVM tarifą prie kaimyninių šalių taikomo PVM tarifo maisto produktams, sumažėtų produktų kainų, vietos produkcija taptų konkurencingesnė ir tai padėtų lietuviškai produkcijai konkuruoti su pigesniu importu, ypač iš Lenkijos. Kitas akivaizdus pavyzdys – miltų importas. Statistikos departamento duomenimis, miltų importas viršija miltų eksportą apie 3 k. Taip pat sumažinus PVM tarifą ir sumažėjus produkcijos kainoms, vartotojai nebeturėtų motyvo važiuoti pirkti produktų kitur. Lenkijos statistikos biuro duomenimis, lietuviai Lenkijoje 2017 m. išleido virš 400 mln. eurų, t. y. apie 21 proc. daugiau nei 2016 m. Siekdami neprarasti tokios apyvartos, kurios tendencijos rodo kasmetinį augimą, ir turėdami tam sudarytas sąlygas – mažesnį PVM tarifą – prekybos tinklai būtų suinteresuoti taikyti mažesnes galutines produkcijos kainas. Toks rinkos išlaikymas, skatinant vartoti lietuvišką produkciją, būtų naudingas tiek gamybos, tiek perdirbimo grandyse.

6. Dėl atvirkštinio PVM taikymo grūdinėms kultūroms

Siūlome taikyti atvirkštinį PVM, parduodant grūdus, technines kultūras, jų mišinius bei sėklas. Tai leistų išvengti PVM grobstymo, kadangi apsunkintų fiktyvių sąskaitų ir ataskaitų naudojimą realios ekonominės veiklos nevykdančioms įmonėms, bei apsaugotų sąžiningai rinkoje veikiančias įmones. Pagal 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvą 2006/112 atvirkštinio apmokestinimo PVM mechanizmas gali būti taikomas valstybėje narėje siekiant supaprastinti apmokestinimo taisykles ir išvengti mokesčių slėpimo bei apgaulės rizikos. PVM būtų išskaitomas ir sumokamas galutinio pirkėjo.

7. Dėl vietinės produkcijos vartojimo skatinimo

Siūlome priimti teisės aktus, kuriuose būtų numatytos vieningos priemonės, skatinančios vartoti lietuviškus produktus: visuomenės informavimas, sukuriant simbolį – ženklą, lietuviškų produktų populiarinimas įvairiais komunikaciniais kanalais, kitos produkto žinomumo didinimo priemonės Lietuvoje bei kitose šalyse.

Beveik visose Vakarų Europos valstybėse - Skandinavijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Italijoje ir kt. – visapusiškai tiesioginėmis ir netiesioginėmis priemonėmis yra skatinamas "gastro-nacionalizmas", kad vartotojai rinktųsi vietoje užaugintą ar pagamintą produkciją. Net ir kaimyninės Baltijos šalys turi

nuosekliai remiamas Nacionalines programos, orientuotas į vietinės produkcijos vartojimą. Jos buvo pradėtos 2000 m. (po Rusijos krizės) ir šiais sunkiais ekonominiais laikais sėkmingai išgyvena tikrą "renesansą", palaikant nacionalinius žemės ūkio produkcijos augintojus bei perdirbėjus. Tuo tarpu Lietuva neturi analogiškos programos, remiamos Valstybės, bei skatinančios joje dalyvauti tiek vartotojus, tiek žemės ūkio ar pramonės atstovus. Taip lietuviškų produktų pozicijas užleidžiame importui.

PASIŪLYMAI TEISINEI VERSLO APLINKAI

1. Dėl nelygių konkurencinių sąlygų ligoninių vaistinėms panaikinimo

Siūlome keisti SAM Įsakymus, suvienodinant keliamus reikalavimus ligoninių ir visuomenės vaistinėms. Ligoninių vaistinės, išduodančios vaistus stacionare besigydantiems pacientams, yra privilegijuotos, lyginant su visuomenės vaistinėmis, kadangi joms netaikoma daugybė reikalavimų, kurie yra taikomi visuomenės vaistinėms. Pavyzdžiui, ligoninės vaistinė neprivalo turėti būtiniausių vaistinių preparatų. Taip pat trūksta aiškaus reglamentavimo daugeliu atveju, ar visuomenės vaistinėms keliami reikalavimai yra atitinkamai taikytini ir ligoninės vaistinėms. Tokia situacija suponuoja nelygiavertę konkurenciją rinkoje.

2. Dėl LR Farmacijos Įstatymo 35 straipsnio pakeitimo, suteikiančio teisę visoms asmens sveikatos priežiūros įstaigoms steigti ligoninės vaistines ir parduoti vaistus visiems gyventojams

Siūlome atsisakyti šio pakeitimo, kaip keliančio neskaidrumo, veiklos neefektyvumo, neteisėtai suteiktos valstybės pagalbos, korupcijos ir kitas grėsmes farmacijos paslaugų teikimo sektoriuje šalyje. Atkreipiame dėmesį, kad Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Teisingumo ministerija, Europos teisės departamentas, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Konkurencijos taryba ir kitos institucijos išreiškė pastabas ir nepritarimą šiam projektui, kadangi "siūlomu įtvirtinti reglamentavimu būtų sukurtos prielaidos kilti interesų konfliktui tarp ASPJ, kurių dalininkė yra valstybė, vienu metu nors ir netiesiogiai vykdomos asmens sveikatos priežiūros veiklos ir ūkinės komercinės veiklos (farmacinių paslaugų teikimo). Pažymėtina, kad ligoninių vaistinių veiklos išplėtimas (veiklai vykdyti būtų skiriami valstybės ištekliai, pvz., lėšos, suteikiamas valstybei priklausantis turtas – patalpos) galėtų būti laikomas valstybės pagalba pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 107 straipsnį, t. y. ligoninių vaistinėms būtų suteiktas ekonominis pranašumas, kurio jos negautų veikdamos rinkos sąlygomis. Todėl, siekiant išvengti neteisėtos valstybės pagalbos suteikimo rizikos, apie Įstatymo projektą būtina informuoti Europos Komisiją ir gauti jos leidimą. Be to, nustatant konkrečios ūkinės veiklos reguliavimą, turi būti sudarytos kuo palankesnės sąlygos veiksmingai ūkio subjektų konkurencijai, o valstybė versle turėtų dalyvauti tik išimtiniais atvejais, kai rinkoje veikiantys ūkio subjektai iš tiesų negali patenkinti būtinų bendrųjų visuomenės poreikių. Projektas kelia abejonių dėl atitikties LR Konstitucijai".

3. Dėl ydingai sureglamentuotos fizinio asmens vykdomos individualios statybos veiklos

Siūlome tikslinti Statybos įstatymą taip, kad individualią veiklą vykdančioms asmenims būtų leidžiama atlikti tik kai kurių nesudėtingų statinių statybos darbus pagal Aplinkos ministro patvirtintą aprašą, taip pat apdailos / remonto darbus. Kitus darbus turėtų atlikti tik įmonės. Taip pat siūlome tikslinti statyviečių įrengimo tvarką, numatant privalomą patekimo į statybvietę registraciją ir privalomą statybininko kortelę, kurios išdavimo viešojo administravimo funkciją perduoti verslui atstovaujančiai struktūrai – Lietuvos statybininkų asociacijai.

Statybų sektorius yra viena iš daugiausia „šešėlinės“ ekonomikos paveiktų šalies ūkio sričių. Nelegali veikla labai dažnai pridengiama verslo liudijimais, kurie savo esmėje yra smulkaus verslo skatinimo forma, suteikianti fiziniam asmeniui galimybę mokėti ženkliai mažesnius mokesčius. Tačiau dėl neteisingo reguliavimo statybos veikla yra masiškai vykdoma pagal verslo liudijimus, nors didžiąja dalimi tai nėra joks smulkus verslas. Tokiu būdu nemokami valstybei mokesčiai bei nesąžiningai konkuruojama su ženkliai didesnę mokesstinę ir administracinę naštą patiriančiomis statybos įmonėmis.

Sudėtingų konstrukcijų statinio statybos darbams atlikti yra būtina aukšta kvalifikacija (žinios, patirtis), speciali brangiai kainuojanti įranga, pagalbiniai darbuotojai, kokybės kontrolės sistema,

gebėjimas užtikrinti garantinius įsipareigojimus (garantinis terminas paslėptoms konstrukcijoms ir paslėptiems darbams yra 10 metų, o tam tikrais atvejais 20 metų). Atliekant tokius darbus didėja darbų saugos ar aplinkosaugos rizika, todėl darbų saugos ir aplinkosaugos priemonėms taip pat turi būti skiriamas ypatingas dėmesys.

Paminėtų reikalavimų individualią veiklą vykdančias fizinis asmuo užtikrinti negali.

4. Dėl kompensacijų už nusavintas investicijas (nacionalizuotą turtą)

Siekiant teisinio saugumo ir aiškumo bei investicijų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų veiksmingumą, siūlome:

- Sugriežtinti valstybinių institucijų pareigūnų (pvz.: savivaldybių ir/ar savivaldybių vadovų, kontroliuojamų įmonių vadovų ir pan.), galinčių priimti ir/ar įgyvendinančių sprendimus, kurių pagrindu paimamas (nacionalizuojamas) iš savininko teisėtai nuosavybės teise priklausantis turtas, atsakomybę, numatant konkrečias baudas (pvz.: 5 proc. nuo paimto (nacionalizuoto) turto vertės);
- Apriboti paimto (nacionalizuoto) iš teisėto savininko turto naudojimą iki bus tinkamai ir teisingai atsiskaityta su savininku;
- Pakeisti LR civilinio proceso kodekso nuostatas, numatant, jog kilus ginčui dėl kompensacijos už paimtą (nacionalizuotą) iš teisėto savininko turtą dydžio, toks ginčas (visose instancijose) privalo būti išnagrinėtas ne vėliau kaip per 24 mėn. nuo ieškinio pateikimo dienos.

LR Konstitucijos, LR Investicijų įstatyme ir kituose investicijų apsaugą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytas kompensavimo už nusavintas investicijas (nacionalizuotą turtą) mechanizmas neveikia, stringa ilgai bylinėjantis teismuose. Nors LR Konstitucijoje bei kituose įstatymuose bei poįstatyminiuose norminiuose aktuose nustatyta kompensavimo už paimtą (nacionalizuotą) turtą iš teisėto savininko procedūra, praktiškai nustatytų procedūrų įgyvendinamas yra neįmanomas dėl galimybės ginčyti kompensacijos išmokėjimą ir/ar jos dydį teismuose neapibrėžtą laiką.

5. Dėl griežtinamų kvapų normų

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. spalio 4 d. įsakymo Nr. V-885 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 121:2010 „Kvapo koncentracijos ribinė vertė gyvenamosios aplinkos ore“ ir Kvapų kontrolės gyvenamosios aplinkos ore taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektu siekiama drastiškai sugriežtinti kvapo ribines vertes, nesant aiškaus pagrindimo, atliktų analizių rezultatų (pvz., kiek gauta skundų, kiek buvo patikrinta ir testas/tyrimas parodė, kad kvapas stipriai jaučiamas, bet nesiekia dabar leidžiamos normos, kiek tai yra nuolatinis kvapas, kiek periodinis ar trumpalaikis ir pan.).

Pažymime, kad siūlomi pakeitimai nepagrįsti ir neproporcingi siekiamam tikslui. Manome, jog taršos problemą reikėtų spręsti administracinio poveikio priemones taikant konkreiems teršėjams, kurie viršija taršos normas, o ne griežtinant teisinį reglamentavimą absoliučiai visiems konkrečioje teritorijoje veikiantiems verslo subjektams. Siūlomos priemonės yra radikaliai per griežtos. Jos dažnu atveju yra nepakeliamas smūgis verslui, pasitaikančios pavienės problemos neturėtų būti sprendžiamos, kuriant dar didesnes ir programuojant skaudžius padarinius. Mažinant taršos normas, bus bloginamos verslo sąlygos, atitinkamai ribojamas atskirų ūkio šakų bei šalies konkurencingumas. Siekis atitikti nustatomas normas pareikalaut didžiulių investicijų, tam tikrais atvejais tai net ne investicijų klausimas, o tiesiog technologinių sprendinių rinkoje nebuvimas. Neskyrus paramos, Projekte nustatomi pereinamieji laikotarpiai bus tik laikas, iki kurio įmonės turės faktiškai užsidaryti. Leidžiamos kvapų koncentracijos turėtų būti diferencijuojamos, atsižvelgiant į tai, kur yra teritorija, kokia kvapų kilmė, jos sklaida ir jos įtaka žmonių sveikatai, į istoriškai susiklosčiusias aplinkybes (pvz., kai miestas peržengia apsaugines gamyklų teritorijų zonas; lokaliaje gamyklos teritorijos zonoje, kur vyksta specifiniai procesai, kvapų koncentracijos norma galėtų būti didesnė). Nederėtų nustatyti normatyvų aukštesnių, nei galioja ES šalyse.

Tikimės, kad mūsų teikiamos pastabos ir pasiūlymai bus atidžiai įvertinti ir į juos atsižvelgta. Prašome atviresnių diskusijų ir dalykinio dialogo svarstant ir priimant minėtus pakeitimus, nes tik taip suprantame galimybę priimti subalansuotus (ne tik viešąjį interesą atspindinčius, tačiau ir žalos šalies ūkio konkurencingumui ir visai valstybės gerovei neprogramuojančius) sprendimus.

PASIŪLYMAI ADMINISTRACINĖS NAŠTOS MAŽINIMUI

1. Dėl deklaracijų Sodrai teikimo ir mokėjimo terminų

Siūlome deklaracijos Sodrai teikimo ir mokėjimo terminą pavėlinti iki sekančio mėnesio, už kurį išmokėtas atlyginimas, paskutinės dienos, vietoj 15 d.

Šiuo metu deklaracijos teikiamos iki sekančio mėnesio, už kurį atlyginimai išmokėti 15 d. Atlyginimai didelėse įmonėse dažniausiai išmokami iki sekančio mėn. 10 dienos. Jų suskaičiavimui, tabelių patvirtinimui ir kt. reikia laiko. Taip deklaracijų paruošimui lieka tik kelios dienos.

Ne paslaptis, kad dažnai tenka koreguoti ankstesnių laikotarpių priskaičiuotus atlyginimus dėl po atlyginimų išmokėjimo išaiškėjusių aplinkybių. Patikslinimai teikiami kiekvienam darbuotojui individualioje formoje ir jas paruošti užtrunka. Pavėlinus deklaracijos teikimo terminą, patikslinimų sumažėtų ir taip būtų sutaupomas darbo laikas.

2. Dėl reprezentacinių ir reklamos išlaidų pagrįstumo įrodymo

Siūlome nustatyti procentinį limitą nuo pardavimo pajamų reprezentacinėms ir reklamos išlaidoms, kad tik viršijus nustatytą ribą, atsirastų prievolė pagrįsti išlaidas reprezentaciniais ir reklamos aktais.

Reprezentacinėms ir reklamos sąnaudoms pripažinti pildomi reprezentaciniai ir reklamos sąnaudų aktai, kuriuose nurodomas tikslas, išvardijamos prekių ir paslaugų rūšys, jų kiekis ir vertės, bei reprezentacinėms ir reklamos išlaidoms tenkanti dalis kiekvienam renginiui atskirai.

Nustačius limitą, sumažėtų administracinės sąnaudos registruojant dalyvius, pildant paminėtus aktus ir t. t.

3. Dėl GPM mokėjimo ir deklaracijos pateikimo terminų

Siūlome GPM mokėjimo terminą suvienodinti su deklaracijos pateikimo terminu t. y. sekančio mėn. 15 d.

GPM deklaracija teikiama iki sekančio po pajamų išmokėjimo mėn. 15 d., o mokėjimai atliekami 15 ir 31 d. tą mėnesį, kai gyventojas gauna pajamas. Jei pajamos gyventojui išmokamos 15 ar 31 d., įmonė nespėja suformuoti GPM mokėjimo ir skaičiuojami delspinigiai.

4. Dėl apdoroto tabako, etilo alkoholio ir alkoholinių gėrimų ženklavimo banderolių užsakymo, išdavimo, grąžinimo ir jų panaudojimo ataskaitų

Siūlome pakeisti Apdoroto tabako, etilo alkoholio ir alkoholinių gėrimų ženklavimo banderolių užsakymo, išdavimo, grąžinimo ir jų panaudojimo ataskaitų teikimo taisyklių, patvirtintų Valstybinės mokesčių inspekcijos viršininko prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos 2002 m. birželio 28 d. įsakymu, Nr. 193, 41 punkte esančią nuostatą, pagal kurią: „Jeigu pagal šias taisykles išduotos banderolės klijuojamos ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, laikoma, kad jos sunaudotos, kai atgabentos atgal į Lietuvos Respublikos teritoriją užklijuotos ant pakuotės ar taros arba klijavimo ne Lietuvos Respublikos teritorijoje sugadintos ir atgabentos į Lietuvą“, ją išdėstant sekančiai: „Jeigu pagal šias taisykles išduotos banderolės klijuojamos ne Lietuvos Respublikos teritorijoje, laikoma, kad jos sunaudotos, kai gamybos šalyje užklijuotos ant pakuotės ar taros arba klijavimo ne Lietuvos Respublikos teritorijoje sugadintos“.

Minėtos nuostatos pakeitimas sumažintų ataskaitų administravimo našumą gamintojams ir kontroliuojančioms institucijoms, kadangi sumažėtų teikiamų ataskaitų skaičius.

5. Dėl dovanos darbuotojui vertės limito

Siūlome įvesti dovanos darbuotojui vertės limitą iki kurio dovanos būtų neapmokestinamos. Taip būtų išvengiama skirtingų interpretacijų ir sutaupoma laiko mažos vertės dovanų administravimui (gavėjų sąrašų sudarymas, apmokestinimas ir deklaravimas).

Dovanos darbuotojams apmokestinamos nuo 1 EUR. Mokesčių administratorius yra pasisakęs dėl gėlių puokščių ir įmonės simbolika pažymėtų suvenyrų, kurių įmonė gali nepriskirti darbuotojų pajamoms natūra ir laikyti tai bendražmogiško bendravimo atvejais. Bendražmogiškumo bendravimo atvejai gali būti interpretuojami skirtingai, priklausomai nuo mokesčių administratoriaus. Be to, kalbant apie dovanas pažymėtas įmonės simbolika, reikia pastebėti, jog ne visos verslo šakos šiuo atveju traktuojamos vienodai, t. y., ne visoms leidžiama taikyti šią galimybę.

6. Dėl papildomos administracinės naštos vaistinėms panaikinimo

Siūlome keisti SAM įsakymą Nr. 112, atsisakant perteklinės administracinės naštos, kurią sudaro įpareigojimas vaistininkui privalomai pateikti pigiausią vaistinį preparatą ir papildomos, vaistininkui nebūdingos informacijos rinkimas, saugojimas ir teikimas TLK. SAM 2018 m. gruodžio 21 d. įsakymo Nr. V-1489 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2002 m. kovo 8 d. įsakymo Nr. 112 „Dėl Receptų rašymo ir vaistinių preparatų, medicinos priemonių (medicinos prietaisų) ir kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių išdavimo (pardavimo) vaistinėse gyventojams ir popierinių receptų saugojimo, išdavus (pardavus) vaistinius preparatus, medicinos priemones (medicinos prietaisus) ir kompensuojamąsias medicinos pagalbos priemones vaistinėje, taisyklių patvirtinimo“ pakeitimas“ įpareigojo vaistininką privalomai pateikti pigiausią vaistinį preparatą ir papildomus reikalavimus kaupti asmens duomenis (129-2, 129-3 punktai), kai pacientas jo atsisako ir perka nekompensuojamus vaistinius preparatus už savo lėšas. Tokia perteklinė administracinė našta, kurią sudaro priverstinis pigiausio vaisto nešiojimas, papildomos, vaistininkui nebūdingos informacijos rinkimas, saugojimas - popierinių receptų kopijavimas, pacientų, kurie atsisako pigiausio vaistinio preparato ir perka vaistinius preparatus be kompensacijos, už savo lėšas, parašo paėmimas, apdorojimas ir duomenų siuntimas Teritorinėms ligonių kasoms, sąlygos ilgesnį paciento aptarnavimo laiką ir atitinkamai didesnes eiles vaistinėse.

7. Dėl įsigaliojimo terminų, skelbiant Kompensuojamųjų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kainyno pakeitimus

Siūlome užtikrinti teisės aktais nustatytų terminų laikymosi, kaskart skelbiant atnaujintą Kompensuojamųjų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių kainyną. Valstybinė ligonių kasa dažnai, nesilaikant terminų, skelbia kainyno pakeitimų įsigaliojimą, apie jo paskelbimą informuojant darbo dienos pabaigoje, kad įsigaliojimas numatytas kitą dieną. Dėl to vaistinės (ypatingai dirbančios visą parą) turi itin mažai laiko tam pasiruošti ir susiduria su problemomis, kai per kelias valandas, jau po darbo valandų, privalo pritaikyti savo informacines sistemas pagal naujai paskelbtus kainyno pakeitimus. To pasekoje kyla problemų parduoti vaistus teisingomis kainyno kainomis, o vėliau aiškinantis su TLK dėl sąskaitų apmokėjimo. 2010 m. balandžio 6 d. SAM įsakymo Nr. V-267 „Dėl kompensuojamųjų vaistinių preparatų vaistinių preparatų ir medicinos pagalbos priemonių įrašymo į kainynus tvarkos aprašo ir kompensuojamųjų vaistinių preparatų ir kompensuojamųjų medicinos pagalbos priemonių prekybos antkainių sąrašo ir jų taikymo reikalavimų patvirtinimo“ 26 punktą numato, kad įsakymas apie kainyno pakeitimus turi būti paskelbiamas teisės aktų registre ne vėliau kaip 7 darbo dienos iki jo įsigaliojimo dienos. Nurodyto termino laikytis būtina, nes vaistinės turi spėti susipažinti su pasikeitimais, kad galėtų klientams pasiūlyti geriausiai jų poreikius atitinkančius vaistus ir, jei tam tikrų vaistų neturi, spėtų juos užsisakyti ir turėtų pakankamą vaisto likutį vaistinėje (vaistų pristatymas, remiantis teisės aktais, kaimo vietovėse užtrunka iki 3 d. d.). Taip pat svarbu pažymėti, kad tokiu atveju IT sistemos turi būti iš naujo

užkraunamos, o atlikti pakeitimai techniškai į vaistinių kasas yra „užkeliami“ tik kitą darbo dieną po techninio veiksmo.

Taip pat siūlome panaikinti 2018 08 17 teisės aktų registre paskelbtą SAM Įsakymo pakeitimą, kuris leidžia nesilaikyti aukščiau minėto 7 dienų termino, kai kainynas keičiamas dėl vaistinių preparatų trūkumo, t. y. kai didmeninio platinimo licencijos turėtojas, didmeninė MPP platinimo įmonė negali užtikrinti reikalingo vaistinio preparato ar MPP poreikio Lietuvai ir skubiai yra įtraukiamas naujas preparatas. Toks sprendimas nuėmė atsakomybę nuo institucijų, tačiau visiškai nesprendžia pačios problemos. Per vėlai gavusios informaciją, vaistinės neturi jokių galimybių laiku ir tinkamai supažindinti su naujove visus farmacijos specialistus bei techniškai sudaryti sąlygas pacientams laiku įsigyti vaistų, pritaikant jiems priklausančią kompensaciją.

PASIŪLYMAI TRANSPORTO SRITYJE

1. Dėl pasienio kontrolės punkto Kamennyj Log – Medininkai pralaidumo

Pasienio kontrolės punkte Kamennyj Log – Medininkai per parą iš Baltarusijos į Lietuvą vidutiniškai praleidžiama tik apie 360 vnt. transporto priemonių (duomenys 2018 m., 2019 m. faktinis pralaidumas šiek tiek padidėjo), nors projektinis posto pralaidumas yra 1000 vnt. transporto priemonių į abi puses, todėl pasienyje (taip pat ir kituose Lietuvos-Baltarusijos pasienyje esančiuose PKP) nuolat susidaro laukiančių krovinio transporto priemonių ilgos eilės.

Vairuotojams, laukiantiems kirsti Lietuvos Respublikos sieną, eilėse vidutiniškai tenka laukti apie 22 valandas. Pažymime, kad vienos dienos prastova vienam sąstatui vidutiniškai kainuoja apie 300 eurų, o įvertinus tai, jog per parą sieną vidutiniškai kerta 358 vnt. transporto priemonių, vienos dienos nuostoliai gali siekti ir 100 000 eurų, o tai yra net 36 mln. eurų per metus. Todėl, atsižvelgiant į tai, kad vilkikų eilių pasienyje su Baltarusija problema yra kompleksinė, būtina sukurti tarpinstitucinį veiksmų planą užtikrinantį šios problemos sprendimą ir siūlome:

- didinti pareigūnų, dirbančių pasienio kontrolės punktuose, efektyvumą;
- didinti pasienio kontrolės punktuose dirbančių pareigūnų skaičių;
- peržiūrėti vykdomų formalumų, patikrinimų procesus, juos optimizuoti;
- sukurti bendrą unifikuotą informacinę sistemą, kuri prisidėtų prie pareigūnų veiklos efektyvumo gerinimo.

Pažymėtina, kad Priemonių susidarančioms eilėms Medininkų PKP mažinti plano, kuriam pritarta 2018 m. gegužės 30 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarime, įgyvendinimas vyksta nepakankamai sklandžiai – šiuo metu iš esmės įgyvendinta tik viena plano priemonė (2 priemonė – dėl papildomų darbo vietų (laikinos infrastruktūros) tikrinimą atliekantiems VSAT pareigūnams sukūrimo). Kitos 2 minėto plano priemonės (sukomplektuoti muitinį tikrinimą atliekančių pareigūnų etatus Medininkų PKP, vienos institucijos (Lietuvos muitinės, VSAT) pareigūnų atliekamas pasienio tikrinimo procedūras perduoti kitos institucijos pareigūnams) šiuo metu pilnai neįgyvendintos.

Taip pat būtina užtikrinti Medininkų PKP pralaidumą rekonstrukcijos, kurią planuojama pradėti 2019 m. (taip pat bus lygiagrečiai rekonstruojamas Kamennyj Log valstybės sienos perėjimo punktas Baltarusijos pusėje), metu.

2. Dėl transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo (TPVCAPDĮ)

Aktualios redakcijos TPVCAPDĮ neužtikrina sąžiningų ir skaidrių draudimo įmokų nustatymo principų ir sudaro galimybes draudikams tiek piktnaudžiauti nustatant draudimo įmokų dydžius, tiek diskriminuoti tam tikras transporto priemonių kategorijas nustatant draudėjams nepalankias draudimo sąlygas.

Siekiant didinti TPVCAPD rinkos skaidrumą, TPVCAPDĮ siūloma įtvirtinti šiuos svarbiausius įstatymo pakeitimus:

- Nustatyti draudikų pareigą pateikti draudėjams visą jų prašomą draudiko sukauptą ir turimą informaciją apie draudėją, neapsiribojant informacija apie žalos atlyginimo atvejus ar jų nebuvimą, kaip šiuo metu numatyta aktualioje TPVCAPDĮ redakcijoje (papildytas TPVCAPDĮ 9 str.).
- Nustatyti, kiek tai neprieštarauja Europos Sąjungos teisiniam reguliavimui, draudėjams taikomą TPVCAPD įmokų apskaičiavimo tvarką ir principus, siekiant užtikrinti, kad įmokų dydžiai būtų sąžiningi, proporcingi draudiko prisiimamai ir draudimo sutartimi dengiamai rizikai, nepažeistų draudėjo interesų, o draudėjams būtų aišku, iš kokių elementų turi būti privalomai sudaroma draudimo įmoka. Draudimo įmoka turi būti nustatoma kiekvienam

draudėjui individualiai, prie bazinės draudimo įmokos, atsižvelgiant į draudėjo istoriją ir rizikos dydį lemiančius faktorius, pridėdant draudimo įmokų priemokas (malus) ar taikomas nuolaidas (bonus). Šiuo tikslu TPVCPDĮ projektu papildytas TPVCPDĮ 11 straipsnis.

- Siūloma įtvirtinti *bonus-malus* sistemą, kuri neprieštaruoja Europos Sąjungos teisei, ką yra pripažinęs ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, byloje Nr. C 518/06 (Europos Bendrijų Komisija prieš Italijos Respubliką).

3. Dėl trečių šalių kilmės krovinių gabenimo iš Italijos

Siūlome įtraukti trečių šalių kilmės krovinių gabenimo klausimą į dvišalių Lietuvos – Italijos susitikimų darbotvarkes, taip pat ieškoti galimybių spręsti klausimą ES Taryboje ir kitose institucijose. Tikslas – pasiekti sutarimą dėl transporto operacijų traktavimo, sudarant sąlygas vežėjams teikti paslaugas aiškioje teisinėje aplinkoje, išvengti nepagrįstų sulaikymų ir baudų.

Jau daugelį metų atsakingos Italijos institucijos skirtingai nei kitos ES šalys narės traktuoja krovinių gabenimą tarp dviejų ES šalių narių, kai galutinis krovinių gavėjas – trečioji šalis. Italijos pareigūnai reikalauja trečiųjų šalių leidimų net ir tais atvejais, kai Lietuvos vežėjai gabena krovinius tik iki Lietuvos ir vėliau niekaip nedalyvauja transportuojant juos į trečiąsias šalis. Lietuvos vairuotojai, nepateikę atitinkamų dokumentų Italijos pareigūnams, yra sulaikomi ir baudžiami.

4. Dėl EEE valstybėse narėse atliktos privalomosios techninės apžiūros pripažinimo

Siūlome užtikrinti lengvai įgyvendinamas ir lanksčias EEE valstybėse narėse atliktos privalomosios techninės apžiūros pripažinimo Lietuvos Respublikoje tvarką ir sąlygas.

Vadovaujantis LR Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo Nr. VIII-2043 29 str. 1 d., „Lietuvoje registruotų transporto priemonių privalomąją techninę apžiūrą Europos Sąjungos valstybėje narėje, Europos ekonominės erdvės valstybėje gali atlikti susisiekimo ministro ar jo įgaliotos institucijos nustatytais sąlygomis ir tvarka įgalioti subjektai, kuriuos atlikti privalomąją techninę apžiūrą įgaliojo valstybė, kurioje jie yra.“ Svarbu, kad dėl šio straipsnio būtų priimti įgyvendinamieji teisės aktai, užtikrinantys iki šiol galiojusią tvarką ir nebūtų sudaromos monopolinės sąlygos. Pažymėtina, kad iki šiol Lietuvoje buvo pripažįstamos 56 Vokietijoje esančių techninių apžiūrų centruose atliktos techninės apžiūros. Negalima leisti susidaryti situacijai, kuomet Lietuvos Respublikoje registruotos transporto priemonės privalomąją techninę apžiūrą galėtų atlikti tik viename ar keliuose užsienio valstybėje esančiuose techninės apžiūros centruose, dėl ko vežėjai patirtų papildomas dideles kaštų ir laiko sąnaudas.

Taip pat pažymėtina, kad atskirose ES valstybėse (pvz., Belgijoje) tokia užsienyje atlikta techninė apžiūra nepripažįstama (transporto priemonės vairuotojui skiriama bauda), kadangi vežėjas patikrinimo užsienio šalyje metu negali pateikti transporto priemonės techninės apžiūros rezultatų ataskaitos (ji Lietuvoje tokiais atvejais jam neišduodama, o padaromas tik įrašas Centralizuotoje techninės apžiūros duomenų bazėje).

Kita problema – užsienyje atliktos techninės apžiūros atvejais vežėjui neišduodamas transporto priemonės techninės apžiūros ETMK sertifikatas (kuris tam tikrais atvejais privalomas vykdant vežimus), todėl dėl to transporto priemonė privalo būti papildomai pristatyta į techninių apžiūrų centrą Lietuvoje.

5. Valstybės konkuravimo su verslu ir probleminės investicijų situacijos transporto infrastruktūros sektoriuje

Atkreiptinas dėmesys į blogėjančią Lietuvos valstybinių kelių būklę. Nuo 2009 m. drastiškai sumažinti kelių priežiūrai ir plėtrai skirti asignavimai neatstatyti iki šiol. 2019 m., kaip ir 2018 m. kelių priežiūros ir plėtos programoje skiriama kuro akcizo dalis sudaro tik 48 proc., kai tuo tarpu 2008 m. sudarė 80 proc. akcizo sumos. Kasmet atliekami kelių remonto ir plėtos darbai nekompensuoja esamo kelių tinklo nusidėvėjimo. Nežiūrint labai ryškaus finansavimo sumažinimo jau keli metai dėl

administravimo gebėjimų stokos nėra įvykdoma suplanuota kelių priežiūros ir plėtros programa. Štai 2016 m. liko neįsisavinta virš 50 mln. eurų, 2017 m. virš 30 mln. eurų, 2018 m. **virš 78 mln. eurų**. Blogėjanti kelių būklė bei skiriamų lėšų neįsisavinimas netenkina nei Lietuvos piliečių, nei verslo poreikių. Pasigendama susisiekimo infrastruktūros vystyme perspektyvinių planų rengimo ir verslo organizacijų supažindinimo su jais. Verslo atstovai nėra kviečiami dalyvauti jų rengime, nėra atsižvelgiama į kelių šakos profesionalų įžvalgas. Esant šiai situacijai verslui sudėtinga planuoti darbus, efektyviai panaudoti įmonių turimus pajėgumus, vystyti technologinį progresą. Dėl ilgai trunkančių kasmetinių planų rengimo, viešųjų pirkimų procedūrų, rangos darbai kelių ir geležinkelių infrastruktūros objektuose prasideda tik liepos ar rugpjūčio mėnesį, kas apsunkina jų kokybišką ir savalaikį atlikimą. Kelių ir geležinkelių infrastruktūrą statančios ir remontuojančios įmonės dėl užsakymų stokos traukiasi, atleidžia darbuotojus, eilė įmonių paskelbė įmonių reorganizaciją arba bankrotą.

Nuo 2017 m. lapkričio 1 d. apjungus 11 regioninių kelių priežiūros įmonių įkurta VĮ „Kelių priežiūra“. Buvo tikimasi, kad vykdant reformą bus išgrynintos kelių priežiūros vykdymo funkcijos, sukurtos VĮ „Kelių priežiūra“ visas dėmesys bus skirtas kelių eismo saugumui ir valdomų kelių nuolatinei priežiūrai. Tačiau ši įmonė kasmet be konkurso gaudama apie 80 mln. eurų dalyvauja Lietuvos automobilių kelių direkcijos ir savivaldybių skelbiamuose kelių ir gatvių remonto darbų konkursuose. Tuo būdu išlieka ydinga kryžminio subsidijavimo praktika, kuri leidžia kelių priežiūrai skirtus materialinius techninius resursus naudoti ir skelbiamuose rangos darbų konkursuose pasiūlant galimai mažesnę negu rinkos kainą.

Prašome nedelsiant imtis priemonių padėčiai kelių šakoje gerinti.

PASIŪLYMAI APLINKOSAUGOS SRITYJE

1. Dėl situacijos pakuočių atliekų tvarkymo srityje

2015 m. pavasarį Gamintojų ir importuotojų organizacijos gavo Aplinkos ministerijos Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento pranešimą dėl UAB „Metrail“ 2013-2015 m. išduotų pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų panaikinimo. Netrukus po to minėta įmonė „Metrail“ paskelbė bankrotą, o visos tuo laikotarpiu surinktos atliekos formaliai tapo nesutvarkytomis.

Dėl ydingos ir tinkamai nereguliuotos atliekų tvarkymo sistemos beveik du tūkstančiai Lietuvos įmonių, pagal įstatymą jau įvykdžiusių pareigą finansuoti atliekų tvarkymą, gavo reikalavimą susimokėti taršos mokestį, nepaisant to, kad jau sumokėjo už atliekų tvarkymą ir įvykdė visus įstatymo reikalavimus.

Gamintojų importuotojų organizacijos kartu su kitomis verslą atstovaujančiomis organizacijomis kreipėsi į Aplinkos ministeriją, o vėliau ir Vyriausybę, ieškodami taikaus sprendimo galimybių bei priemonių, kurios ne tik išskaidrintų sistemą, garantuotų kontrolę, bet ir ateityje užkirstų kelią panašių problemų susidarymui. Derybos dėl galimo sprendimo tęsiasi jau daugiau nei metus.

Po nepagrįstai vilkinto derybų proceso aplinkos ministro pareigas laikinai pradėjus eiti energetikos ministrui Ž. Vaičiūnui, pagaliau imta aptarinėti konkrečius pasiūlymus. Ir nors iš nuo šių metų pradžios reguliariai vykstančių derybinių susitikimų ir po jų paskleidžiamų viešų AM komunikacinių žinučių kartais susidaro įspūdis, kad kompromisas dėl taikos sutarties yra pasiektas bei artimiausiu metu galima tikėtis jos pasirašymo, galutinio aiškumo jau metus ir tris mėnesius trunkančiose derybose ir sprendimo vis dar nėra. taikos sutarčių projektus, kuriuose numatė adekvačias ir proporcingas situacijai, praktiškai įgyvendinamas bei esamas Organizacijų ir jų atstovaujamų gamintojų, importuotojų finansines galimybes atitinkančias sąlygas.

Gamintojus importuotojus atstovaujančios organizacijos tikisi, kad suintensyvėjęs derybų procesas nesulėtės ir netrukus bus priimti reikiami adekvatūs ir proporcingi situacijai, praktiškai įgyvendinami bei esamas Organizacijų ir jų atstovaujamų gamintojų, importuotojų finansines galimybes atitinkantys sprendimai, bei tęsiamas bendradarbiavimas tobulinant sistemą bei užtikrinant efektyvų, skaidrų ir atskaitingą atliekų tvarkymą Lietuvoje.

2. Dėl pakuotės medžiagos ženklavimo privalomumo/savanoriškumo.

Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklėse numatyta, kad gaminius, supakuotus į pakuotę, kuri nėra paženklinta nurodant pakuotėms pagaminti naudotų medžiagų prigimtį, galima tiekti Lietuvos Respublikos vidaus rinkai ne ilgiau kaip iki 2019 m. balandžio 30 d.

Terminas - 2019 m. balandžio 30 d. - buvo sutartas bendrame Aplinkos ministerijos, LPK ir kitų asociacijų pasitarime 2016 m. kovo 16 d., tikintis, kad trejų metų pakaks išsiaiškinti Europos Komisijos poziciją bei kitų ES šalių patirtį pakuočių ženklavimo srityje, priimti sprendimą bei jį įteisinti.

2017 m. spalio 3 d. Aplinkos ministerijai derinimui pateikus Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo (toliau – Įstatymas) pakeitimo projektą (Reg. Nr. 17-11355), kuriame privalomo pakuotės medžiagos ženklavimo pasiūlyta atsisakyti, tikėjomės, kad visose ES šalyse galiojanti savanoriško pakuotės medžiagos ženklavimo nuostata bus įteisinta ir Lietuvoje.

Tačiau iki šiol Įstatymo pakeitimai nepriimti, o aktualioje Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo taisyklių redakcijoje nustatytas terminas, iki kada rinkai galima tiekti pakuotėms pagaminti naudotų medžiagų prigimtį rodančiu ženkliuku nepaženklintas prekes. Iki šio termino pabaigos liko kiek daugiau nei 1 mėnuo, todėl susirūpinimą dėl susidariusios situacijos, kuomet po ilgų diskusijų ir visapusiško vertinimo priimti susitarimai ir duoti pažadai pakeisti esamą reguliavimą nevykdomi ir

pasirengimui vykdyti nustatytus reikalavimus reikia nemažai laiko, kelia ne tik Lietuvos gamintojai, tačiau ir užsienyje veikiančios kompanijos, savo gaminius tiekiančios į LR vidaus rinką.

Kaip ir ne kartą esame pažymėję, taikant privalomą pakuočių ženklimą išskirtinai tik Lietuvoje, šalies verslas patirtų nepagrįstų ir neproporcingų kaštų, būtų suduotas smūgis įmonių konkurencingumui, taip pat būtų pažeistas vienas pagrindinių ES taikomų principų – laisvas prekių judėjimas. Be to, tokio reikalavimo taikymas įneštų dar didesnę sumaištį į ir taip sudėtingą situaciją pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo sektoriuje.

Vertindami situacijos rimtumą, prašome Jūsų kaip galima skubiau atlikti būtinus veiksmus ir priimti sprendimus dėl pakuočių medžiagos savanoriško ženklimo.

3. Dėl Vieningos gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinės sistemos (GPAIS) tobulinimo

2018 m. sausio 1 d. pradėjo veikti Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema (GPAIS). Lietuvos verslo įmonės – GPAIS naudotojus - vienijančios organizacijos ne vieną kartą kreipėsi į Aplinkos ministeriją, atkreipdamos dėmesį į esminius dalykus, kurie yra būtini efektyviam ir maksimaliai visų suinteresuotų šalių lūkesčius atliepiančiam GPAIS veikimui. Nežiūrint į beveik visus metus taikytą naudojimosi GPAIS pereinamąjį laikotarpį, tenka konstatuoti faktą, kad sistema vis dar turi esminių ir nedelsiant spęstinių trikdžių ir problemų.

Vertiname Aplinkos ministerijos pradėtą aktyvų bendradarbiavimą su verslu tobulinant GPAIS - reguliarią suformuotos GPAIS tobulinimo darbo grupės veiklą, tačiau, kad užsibrėžti tikslai būtų pasiekti – darbo grupės parengtame ir patvirtintame su GPAIS veikimu susijusių problemų sąrašė įtrauktos problemos ir numatyti veiksmai būtų įgyvendinti – būtina skirti pakankamus, reikiamos kvalifikacijos žmogiškuosius išteklius keliamiems klausimams spręsti.

PASIŪLYMAI MIŠKO PRAMONĖS SRITYJE

SIŪLYMAI DĖL APLINKOS MINISTERIJOS RENGIAMŲ MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 2, 3, 11 IR 15 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 10¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO IR MIŠKŲ KIRTIMO TAIŠYKLIŲ PROJEKTŲ

1. Apsiriboti tik būtinomis ir pagrįstomis teisinio reguliavimo priemonėmis:

1.1. LR miškų įstatymo pakeitimus nagrinėti tik 3 pagrindiniais aspektais, kad:

1) įgyvendinti privalomus ir aiškiai bei pagrįstai įvardintus Lietuvai įsipareigojimus dėl Europos Bendrijos svarbos miško buveinių apsaugos;

2) įgyvendinti 17-osios LR Vyriausybės programos punktą 91.12 dėl plynų kirtimų apimties tolygaus mažinimo ne atskirai, o kartu su kitais svarbiais įpareigojimais: 91.1. miškų ūkio [...] ekonominio bei aplinkosauginio veiklos reguliavimo peržiūra, administracinės naštos mažinimu; 91.14. dėl aplinkosauginių išmokų miškams; 17-ios LR Vyriausybės programos įgyvendinimo plano 1.5.4. darbo 7 priemone: „Privačių miškų ūkio teisinio reguliavimo masto ir administracinės naštos mažinimas, suteikiant daugiau sprendimo teisių ir atsakomybės patiemis miško savininkams, miškų kontrolę orientuojant į esminę įtaką miško ekosistemai turinčias miškų ūkio veiklas“ ir 6 priemone: „Atskaitymų pagal Miškų įstatymą ir bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo sistemos tobulinimas, siekiant nustatyti, kad atskaitymai skaičiuojami ne nuo pajamų už parduotą medieną, o nuo miško vertės, taip mažinant naštą aktyvių veiklų vykdančioms privačių miškų savininkams, kartu suaktyvinant miško žemės rinką ir sudarant prielaidas formuoti racionalesnes miško valdas ir bendradarbiauti miško savininkams“, Kaip ir aplinkos ministro 2018 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. D1-378 patvirtinto Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programos įgyvendinimo priemonių 2018–2020 metų plano 24 p.: „Mažinti privačių miškų ūkio teisinio reguliavimo mastą ir administracinę naštą, suteikiant daugiau sprendimo teisių ir atsakomybės miško savininkams, miškų kontrolę orientuojant į esminę įtaką miško ekosistemai turinčias miškų ūkio veiklas“. Visos išvardintos priemonės nustatytos įgyventi 2018-2019 metais.

3) Pilno kompensavimo priemonės už naujus apribojimus nuosavybei ir ūkinei veiklai joje bei dėl suvaržymų/ar papildomų būtinų veiklų atsirandančias papildomas išlaidas tiek miško savininkams, tiek ir miškų valdytojams.

1.2. Visi kiti Aplinkos ministerijos siūlomi Miškų įstatymo pakeitimų projekto punktai yra pertekliniai, todėl siūlome juos išimti [1 straipsnis. 2 straipsnio pakeitimas; 4 straipsnis. 11 straipsnio pakeitimas; 5 straipsnis. 15 straipsnio pakeitimas] ir nesvarstyti. To nėra reikalaujama nei ES, nei Vyriausybės programoje, nei kokiam nors kitame strateginiame dokumente. Dar daugiau, nemaža dalis jų tinkamai nepagrįsti, prieštarauja miškininkystės mokslo žinioms ir elementariai ūkinės veiklos patirčiai, priėmimo atveju iššauktų didelio masto neigiamą poveikį ekonominiu, socialiniu ir taipogi ekologiniu aspektais. (detalesniau paaiškinama tekste žemiau).

1.3. Kuomet steigiamos naujos saugomos teritorijos, tuo pačiu siūlome peržiūrėti tikslingumą esamų saugomų teritorijų, ir optimizuoti tas teritorijas, kuriose nėra saugotinių europinės svarbos buveinių ar nacionalinių lygmeniu saugomų rūšių, dėl kurių tokios teritorijos formaliai buvo įsteigtos.

2. Atsisakyti neatsakingos skubos, užtikrinti, kad planuojamos teisinio reguliavimo priemonės Miškų įstatymo pakeitimų projekte būtų pilnavertiškai pagrįstos, įvertintos bei išdiskutuotos. Tuo tikslu **reikalaujame:**

2.1. sudaryti tarpžinybinę darbo grupę, į kurią be Miškų ūkio konsultacinėje taryboje atstovaujamų organizacijų atstovų papildomai įeity Finansų, Energetikos, Ekonomikos ir inovacijų ministerijų bei LR Vyriausybės atstovai. Šiuo metu Aplinkos ministerijos pateikti pasiūlymai dėl planuojamų miškų ūkio teisinio reguliavimo priemonių yra niekuo nepagrįsti, nelogiški, galintys sukelti drastiškas neigiamas pasekmes medienos pramonei ir energetikos sektoriui bei šalies finansams. Esame įsitikinę, kad tarpžinybinės darbo grupė yra reikalinga visapusiškai suderinti tinkamiausias priemones iškeltų tikslų pasiekimui.

2.2. pateikti pilnus skaičiavimus, kiek kainuos Miškų įstatymo pataisos dėl plynų kirtimų draudimų/apribojimų visuose miškuose miško savininkams ir valdytojams, įvertinant, koks bus galimas poveikis miškų sektoriui, energetikai, šalies ūkiui ekonominiu, socialiniu ir ekologiniu aspektais. (pateikta Pažyma parengta tik dėl papildomų EB svarbos miško buveinių įsteigimo);

2.3. parengti ir pateikti privalomus pagal teisėkūros reikalavimus lydinčiuosius dokumentus. Dabar Miškų įstatymo pataisų projektas teikiamas pažeidžiant Teisėkūros pagrindų įstatymo 5 str. 2 d. 3 p. reikalavimus - nėra net projektų privalomų lydinčiųjų dokumentų: *Aiškinamojo rašto* bei *Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo išvados* ir kitų būtinų dokumentų;

2.4. pateikti konkrečią ir pagrįstą informaciją, kokie yra privalomi Lietuvos prisiimti įsipareigojimai dėl Europos Bendrijos svarbos miško buveinių apsaugos. Remiantis žemiau išdėstytu taipogi **reikalaujame:**

2.4.1. išsiaiškinti buveinės „9010 Vakarų taiga“ išskyrimo pagrįstumą Lietuvoje, atsižvelgiant į akademiko prof. habil. dr. Stasio Karazijos principines pastabas.

2.4.2. užtikrinti, kad miškų savininkai ir valdytojai galėtų per protingą laikotarpį susipažinti su atliktos inventorizacijos rezultatais ir įvertinti išskirtų buveinių pagrįstumą jų valdose.

Pagrindimas: AM teigia, kad: „LR miškų įstatymo pataisomis siekiama Europos Bendrijos svarbos miško buveinėse (biologinės įvairovės požiūriu vertingiausiuose Lietuvos miškuose) leisti tik tokius miško kirtimus, kuriais būtų užtikrinamas tų buveinių išsaugojimas. Apribojimų nenustatyti ten, kur jie nėra būtini“. Iki šiol **nėra pateikiama konkreti ir aiški informacija**, kokie būtent [išreikšti išmatuojamais rodikliais] yra Lietuvos įsipareigojimai ES dėl inventorizuotų (bet iki šiol neįteisintų) EB svarbos natūralių buveinių, kaip numatomas vykdyti įteisinimas (t.y. ar miško savininkai yra/bus informuoti apie tokios inventorizacijos rezultatus ir galės dalyvauti sprendimuose- ar yra pagrindo tokias vietas priskirti "Natura 2000" tinklui, kokios pasekmės gresia Lietuvai.

Dar daugiau, **kyla rimtų abejonių dėl atskirų europinės svarbos buveinių išskyrimo pagrįstumo įgyvendinant** 3 520.3 tūkst. EUR vertės Projektą VP3-1.4-AM-02-V-01-009 „EB svarbos natūralių buveinių inventorizavimas, palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas ir monitoringo sistemos sukūrimas“. Pavyzdžiui, žinomas šalies miškininkas, **akademikas prof. habil. dr. Stasys Karazija** beveik prieš dešimtmetį Miškų institute atliko mokslinius darbus, kuriuose analizavo EB svarbos natūralių buveinių inventorizavimui taikomus kriterijus [2005m. „Europos bendrijos svarbos miško buveinių apsaugos ir tvarkymo reglamentų projektų parengimas“ ir 2010 m. „Parengti atitikmenis naudojamų miško tipų, augaviečių tipų, miško grupių ir pogrupių Europoje naudojamiems miško tipams ir apsauginėms miško klasėms“.] Mokslininkas nustatė, kad **buveinė „9010 Vakarų taiga“ Lietuvoje negali būti išskirta**, šias pastabas akademikas teikė minėto projekto vykdytojams svarstant buveinių išskyrimo metodikas (rengė dr.Valerijaus Rašomavičiaus vadovaujama grupė), bet tada į

pastabas neatsižvelgta... Lygiai taip pat **nebuvo sudaryta galimybė** miškų savininkams ar miškininkams po projekto vykdytojų atliktos buveinių inventorizacijos **įvertinti, ar konkrečioje miško valdoje išskirta europinės svarbos buveinė išties atitinka jai keliamus reikalavimus.**

Kol Aplinkos ministerija nepateiks aukščiau įvardintos informacijos, nėra pagrįstų duomenų ir **negalima vertinti**- **ar išties būtina VISUS** inventorizuotus Europos bendrijos svarbos natūralių **miško buveinių plotus**, esančius buveinių apsaugai svarbiose teritorijose, kurios nustatytos tokių tipų buveinėms saugoti, **priskirti IIA grupės miškams** [siūlomas 2 str. 3 straipsnio 3 dalies pakeitimas]. II A grupės miškuose uždraudus net einamuosius ir sanitarinius kirtimus, jie faktiškai taptų rezervatiniais, bet **ar tai išties logiška**, ar užtikrins tokių medynų stabilumą, įvairiaamžės struktūros formavimą ir **ar būtina** saugomoms vertybėms išsaugoti?

3. Garantuoti, kad miško savininkams ir valdytojams už naujus apribojimus nuosavybei ir ūkinei veiklai joje bus pilnai ir teisingai atlyginta, kaip tai numato LR Konstitucijos 23 straipsnis:

3.1. Miškų įstatymą papildant 10¹ straipsniu, jame įtvirtinti pilną miško savininko ar valdytojo patiriamų praradimų (žalos ar/ir negautų pajamų) kompensavimą už nustatomus veiklos apribojimus visuose miškuose (įskaitant įjungtus į saugomas teritorijas):

- 1) už nustatytus veiklos apribojimus** ir to pasėkoje patiriamą **privачios nuosavybės vertės sumažėjimą**, patirtas sąnaudas bei nuostolius mokamos **vienkartinės arba kasmetinės kompensacijos**, taikomos **mokestinės lengvatos**,
- 2) aiškiai įvardinti rinkos vertę, kaip kompensacijos pagrindą**, įtvirtinant pilną miško savininko ar valdytojo patiriamų praradimų (žalos ar/ir negautų pajamų) kompensavimą. LR Konstitucijos 23 str. už nuosavybę numato teisingą atlyginimą, kas teismų praktikoje yra suprantama kaip rinkos vertė.
- 3) įgyvendinant 17-sios Vyriausybės programos 91.14. punktą**, numatyti, kad šiame straipsnyje nustatytas teisinis reglamentavimas taip pat **taikomas mokant aplinkosaugines išmokas, subsidijas, skiriant tikslinės investicijas ar kompensuojant už apribojimus**, kurie šio įstatymo nustatytais atvejais nustatomi su miško savininku ar valdytoju sudarant **individualias apsaugos sutartis** dėl veiklos apribojimų, konkrečių specialiųjų žemės naudojimo sąlygų ar techninės pagalbos.
- 4) kompensavimas ir subsidijos taikomi miško plotui, o ne asmeniui**, tad pasikeitus miško savininkui ar valdytojui išlieka ne vien nustatyti veiklos apribojimai, bet ir miško valdai taikomos kompensavimo priemonės.

3.2. Suderinus su Finansų ministerija bei Vyriausybe, reikalaujame numatyti reikiamas kompensacijoms išmokėti biudžetines lėšas Valstybės biudžete (kad būtų pagrindas savalaikiai, pilnoje apimtyje ir rinkos kainomis sumokėti už planuojamus ūkininkavimo suvaržymus, nuosavybės nuvertėjimą ir atsirasiančius papildomus kaštus).

Nepritariame, kad kompensacijos būtų mokamos iš skurdaus *Bendrujų miškų ūkio reikmių finansavimo programos lėšų finansavimo programos*.

Paaiškinimas: Aplinkos ministerija skaičiavimų-kiek tektų išmokėti kompensacijų- kol kas neturi, nors bauginantį mastą tokiu atveju būtinų kompensacijoms išmokėti sumų ir grėšiančių nuostolių (**viršijančius 1 mlrd. EUR!**) galima bent dalinai įvertinti iš *Pažymos dėl EB svarbos miško buveinių*. Nei Seimas, nei Finansų ministerija, nei Vyriausybė, nei visuomenė apie galimas siūlomo reguliavimo realias pasekmes nėra informuojama. Netgi priešingai, bandoma formuoti klaidinančią nuomonę, neva didžiajai šių kompensacijų daliai neprireiks papildomų valstybės biudžeto lėšų, o kasmetinės išmokamos sumos sieks tik iki 10 mln. eurų ir jos bus išmokamos iš

ES paramos lėšų [šaltinis - AM 2019.01.22 pranešimas: <http://am.lrv.lt/lt/naujienos/plyniems-misko-kirtimams-riboti-konsultacijos-su-visuomene>]. Susidaro įspūdis, jog Miškų įstatymo projekte tik imituojama, kad toks kompensacinis atlygis realiai bus. Nepamatuoti suvaržymai didina miškų savininkų ir viso medienos sektoriaus nuostolius bei netikrumą dėl ateities, mažina turimų valdų vertę ir skatina jų pardavimą. Tuo naudojasi eilė stiprų finansinį užnugarį turinčių užsienio kapitalo įmonių, aktyviai supirkinėjančių miško valdas. Savaimė toks procesas gal ir nėra žalingas miškams, tačiau nukerta vieną iš saitų, tvirtai rišančių žmogų su savo kraštu.